

***O CONTRIBUȚIE HERALDICĂ LA ISTORIA ÎNAINȚAȘILOR
OMULUI POLITIC ANDREI MOCIONI DE FOEN (1812-1880),
MEMBRU FONDATOR AL ACADEMIEI ROMÂNE****

Tudor-Radu TIRON

Résumé: Le 4 avril 2016, l'Académie Roumaine a fêté 150 années depuis sa fondation. Parmi les membres extérieurs de la «Société Littéraire Roumaine» (ainsi qu'elle s'appelait initialement), un décret du 22 avril 1866, pris par la Lieutenance Princièrè du jeune état roumain, a coopté le juriste Andrei Mocioni pour représenter le Banat. Figure du mouvement nationaliste roumain de l'Empire des Habsbourg, Andrei Mocioni a été unanimement apprécié par ses contemporains, y compris les cercles politiques de Vienne et de Budapest. Après la chute de la Révolution de 1848-1849, les autorités impériales lui ont confié la charge de «commissaire suprême» du Banat, avec mission de mettre en œuvre des réformes. Démissionné en 1852, puis nommé président de la Commission centrale de Timișoara, puis conseiller à la Cour de Cassation de Vienne, retiré de la vie publique en 1856 pour y revenir au bout de quatre ans – cette fois comme membre du Sénat de l'Empire – Andrei Mocioni a poursuivi avec persévérance les idéaux de sa génération: la fondation de la Métropole des Roumains Orthodoxes, l'autonomie du Banat, l'égalité entre les divers groupes ethniques de l'Empire etc. Après une courte participation aux travaux de la Diète hongroise, l'institution effective, en 1867, du système dualiste (avec l'incorporation de la Transylvanie dans la Hongrie), a convaincu Andrei Mocioni que l'heure de l'avènement des Roumains n'avait pas encore sonné. Très peiné par cette situation, Andrei Mocioni s'est retiré de la vie publique en 1869, pour s'éteindre onze ans après. Il était né au sein d'une famille macédo-roumaine, émigrée au cours du 18e siècle sur les terres des Habsbourg où elle fut anoblée. Ses ancêtres faisaient partie de ce qu'on appelait alors les «marchands grecs», gens entreprenants et intelligents, qui avaient accumulé de grosses fortunes, et gravi l'échelle sociale jusqu'à l'anoblissement, en contractant de belles alliances. Partis de Moscopole, les Mocioni ont fait un semblable parcours: des deux fils du prêtre Constantin Mocioni, sont issues les deux branches de la famille, toutes deux anoblies par lettres patentes de 28 février 1783 et 1 juin 1798. Grands marchands dans la capitale de la Hongrie, les Mocioni ont acquis d'importants territoires, particulièrement dans le Banat. Gérée avec diligence, la fortune familiale deviendra florissante, vers le milieu du 19e siècle, les Mocioni comptant parmi les plus importants propriétaires fonciers du Banat. Cette fortune assurera la carrière politique de Andrei Mocioni, de son frère, Antoniu, et de leur neveu, Alexandru. Ajoutons que les arrières petits-enfants du «pope» Constantin Mocioni

* Autorul se folosește de acest prilej pentru a adresa mulțumirile sale domnului Adrian Majuru (manager al Muzeului Municipiului București), doamnelor Ileana Cristescu și Liana Năstășelu (cercetătoare în cadrul Bibliotecii Academiei Române), doamnei Patricia Ghomeș-Manea (doctorand în cadrul Școlii Doctorale a Facultății de Istorie a Universității București, membru al Centrului de Studii Medievale București), precum și domnului Hughes de Jouffroy Gonsans (membru al Société Française d'Héraldique et de Sigillographie, Paris), pentru întregul sprijin acordat în vederea definitivării textului de față.

comptaient parmi leurs alliances la plus antique noblesse titrée de la région: Bethlen, Teleki, von Bissingen et Nippenburg etc. Identifié dans les collections du Musée Municipal de Bucarest, le diplôme de 1798 n'avait pas retenu l'attention des chercheurs jusqu'à ce jour. Du type «lettre ouverte», conçue selon un formulaire de chancellerie resté presque immuable au cours des siècles, le document émane de l'empereur François le Second, sous son sceau de roi de Hongrie. La noblesse héréditaire du Royaume était conférée sur proposition de l'archiduc Joseph, frère du monarque et palatin de Hongrie, le diplôme comprenant le blasonnement et l'illustration des armoiries nouvellement créées. Peintes en miniature au début du document, les armoiries Mocioni témoignent par leur style de la décadence de l'art héraldique officielle. Cependant, la composition de ces armoiries, le choix des meubles qui y figurent évoquent avec pertinence l'histoire des Mocioni. En conclusion, la présente étude participe à une meilleure compréhension des mécanismes de l'ascension sociale des élites roumaines dans l'Empire des Habsbourg. Elle permet aussi l'examen de lettres patentes et autres documents à l'adresse de la noblesse issus de la chancellerie impériale.

Mots-clés: Académie Roumaine, Banat, famille Mocioni, familles nobles roumaines, héraldique.

Aniversarea unui veac și jumătate de la înființarea Academiei Române îi oferă cercetătorului prilejul de a se apleca asupra personalităților care au făcut parte din prima serie de membri ai acestui înalt for, relevând aspecte inedite legate de personalitatea lor, precum și de familiile ori mediul din care proveneau.

Între cei care, prin decretul din 22 aprilie 1866 al Locotenenței Domnești¹, erau numiți în componența recent înființatei „Societăți Literare Române” se afla și Andrei Mocioni (Mocsony) (**Fig. 1**), distins militant pentru emanciparea românilor din Banat². Născut la data de 27 iunie 1812, ca fiu al avocatului Ioan Mocioni de Foen (1780-1854) și al Iulianei, născută Panaiot (1787-1858), Andrei Mocioni era strănepotul aceluia preot „Constantinus Motsonyi”, personaj care, potrivit genealogiei familiei, ar fi venit din Moscopole (astăzi Voskopojë, în Albania), la mijlocul veacului al XVIII-lea, stabilindu-se la Pesta, unde a murit la vârsta de 110 ani³.

Activitatea pe tărâmul politic a lui Andrei Mocioni nu ar fi fost aceeași fără suportul reprezentat de averea sa, Mocioneștii făcând parte dintre marii proprietari ai Banatului. Bazele averii acestui neam fuseseră așezate temeinic, încă din secolul al XVIII-lea, fiind cunoscut faptul că negustorii din Balcani, între care mulți macedoromâni, înființaseră, pe tot cuprinsul imperiului habsburgic, numeroase societăți cu scop lucrativ. La sfârșitul

¹ Decretul nr. 698 din 22 aprilie 1866, publicat în ASAR, seria I, tomurile I-X, 1867-1877, p. 5. V. și Dan Berindei, *Înființarea Societății Academice și localurile Academiei*, în „Monumente și Muze”, I, 1958, p. 237-238.

² Vicențiu Babeș, *Notițe biografice asupra vieții și activității decedatului Andrei Mocioni (Mocsonyi), membru alu Academiei Române*, în AARMSI, seria II, tom V, secțiunea II, 1883, memorii și notițe, p. 353-395, informații reluate și îmbogățite în dr. Teodor Botiș, *Monografia familiei Mocioni*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1939, p. 31-100. Despre activitatea politică a lui Andrei Mocioni, v. Gelu Neamțu, *Tendințe și valori în activitatea politică a lui Andrei Mocioni (1848-1877)*, în „Banatica”, I, 1971, p. 301-310. O notă biografică apare și la Dorina N. Rusu, *Dicționarul membrilor Academiei Române 1866-2010*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2010, p. 670-671.

³ Teodor Botiș, *op. cit.*, p. 16, 19-20, 21-22. Despre originea familiei v. și Anastase N. Hâciu, *Aromânii. Comerț, industrie, arte, expansiune, civilizație*, Tipografia Cartea Putnei, Focșani, 1936, p. 307, 345, 347.

domniei Mariei Therezia, numai în Ungaria și Transilvania existau 21 de companii și bănci, 26 de biserici, opt capele și 23 de școli, coordonate ori deservite de către „greci” (denumire sub care erau cuprinși sârbi, albanezi, cuțovlahi etc.). În plus, mișcarea capitalurilor se concentrase într-o asemenea măsură în mâinile acestor negustori, încât împăratul Iosif al II-lea a hotărât, în 1774, obligarea lor la prestarea unui jurământ de supunere față de Coroană, la aducerea familiilor rămase în locurile de origine, precum și la cumpărarea de bunuri imobiliare în cuprinsul Imperiului⁴. Conștientă de importanța împământenirii acestor abili mănuitori ai banului, Coroana le-a oferit, de-a lungul timpului, circa 10 diplome de noblețe titrată, la care se adaugă în jur de 200 de diplome pentru noblețea netitrată⁵. Plătite, în prealabil, de către beneficiari⁶, aceste documente reprezentau o cale de avansare rapidă pe scara socială a timpului. Din rândul acestor neamuri, trebuie amintiți conții Csernovich de Mácsa (astăzi comuna Macea, județul Arad) și Nákó de Nagyszentmiklós (astăzi orașul Sânnicolau Mare, județul Timiș), baronii Bellio (Bellu), Duka de Kádár (astăzi satul Cadăr, comuna Tormac, județul Timiș), Meitani, Sakellario și Sina de Hodos (astăzi satul Hodoș, comuna Brestovăț, județul Timiș), nobilii Ghika de Dezsánfalva (astăzi satul Dejan, comuna Moravița, județul Timiș) și Karajan – înaintașii celebrului dirigor Herbert von Karajan –, la care se adaugă numeroase alte familii⁷.

Împământeniți în Ungaria, Mocioneștii aveau să devină exponenți de prim rang ai mediului de afaceri din capitala regatului (romanistul francez Émile Picot arăta că familia era „...una din cele mai considerabile din Budapesta...”)⁸, contribuind la ridicarea bisericii „greco-române” de aici și făcând demersuri pentru obținerea statutului nobiliar. Două documente de noblețe vor fi succesiv conferite membrilor acestor familii; astfel, copiii lui Andrei (†1782) vor dobândi diploma datată 28 februarie 1783 (confirmată în data de 10 mai 1805), în vreme ce copiii fratelui acestuia, Mihai (†1789), o vor primi pe cea datată 1 iunie 1798. De aici se vor desprinde cele două ramuri ale familiei, dintre care cea dintâi va purta predicatul „de Foen” (astăzi comuna Foeni, județul Timiș), conferit prin diploma de la 1783, după numele moșiei pe care Andrei Mocioni o cumpăraseră, în 1780, în Banat, din pământul scos la vânzare de către administrația erarială⁹. Mocioneștii vor achiziționa, de-a lungul veacului al XIX-lea, un întreg șir de proprietăți în regiune: Vlaicovăț (astăzi comuna Vlajkovac, în Republica Serbia), Prisaca (astăzi sat în comuna Constantin Daicoviciu, județul Caraș-Severin), Birchiș (astăzi comună în județul Arad), Căpâlnaș (astăzi sat în comuna Birchiș, județul Arad), Bulci (astăzi sat în comuna Bata, județul Arad), la care se adăuga domeniul „Pusta Sân-Paul” (în hotarul de azi al orașului Curtici, județul Arad)¹⁰.

După terminarea studiilor în drept (1832), Andrei Mocioni va îndeplini, pentru început, funcția de viconotar la prefectura comitatului Torontal (1836), ajungând apoi primpretor (1843). Fiind, în timpul Revoluției de la 1848-1849, un adept al curentului național și dinastic, Andrei Mocioni se va găsi într-o poziție divergentă față de revoluționarii bănățeni, ceea ce îl va determina să se autoexileze (bunurile sale imobile fiind confiscate de către autoritățile militare maghiare). După înfrângerea Revoluției,

⁴ Mihai Dimitri Sturdza, *Dictionnaire Historique et Généalogique des Grandes Familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople*, 2e édition, Paris, 1999, p. 166-169.

⁵ *Ibidem*, p. 171.

⁶ *Ibidem*, loc. cit., nota 6.

⁷ *Ibidem*, p. 173-193, *passim*. Fac excepție membrii familiei Dumba, de origine macedoneană dar stabiliți la Viena în primul sfert al veacului al XIX-lea, care, în pofida bogăției la care au ajuns, nu au căutat să obțină vreun titlu nobiliar – *ibidem*, p. 180.

⁸ Anastase N. Hâciu, *op. cit.*, p. 350.

⁹ Teodor Botiș, *op. cit.*, p. 17-18, 389-394.

¹⁰ *Ibidem*, p. 23.

Andrei Mocioni – care solicitase, în decembrie 1849, desprinderea Timișului, a Carașului și a unei părți din Torontal de Voievodina¹¹ – va primi înalta însărcinare de „comisar suprem districtual” pentru Banat, dând dovadă de destoinicie în reorganizarea acestei provincii, dar prezentându-și în cele din urmă demisia (1852), puternic mâhnit de politica pe care miniștrii austrieci începuseră a o avea față de români. Îndeplinind, pentru o scurtă vreme, funcțiile de președinte al Comisiunii centrale din Timișoara, precum și de consilier la Curtea de Casație din capitala Imperiului, Andrei Mocioni va renunța definitiv, în 1856, la orice slujbă în serviciul de stat. Avea să contribuie la această decizie și dispariția violentă a fratelui său, Petru (1808-1858), asasinat la Pesta de către portarul imobilului unde domicilia. Retras, pentru moment, pe moșia sa de la Foen, Andrei Mocioni se va căsători, în 1859, cu Laura Csernovich, urmașă a unei înstărite familii nobile de origine sârbească (căsătorie din care nu vor rezulta descendenți)¹². De aici, el va urmări îndeaproape evoluția vieții politice a Imperiului, punându-și întreaga energie în slujba propășirii cauzei românești. Un an mai târziu, Andrei Mocioni va fi numit, alături de viitorul mitropolit Andrei Șaguna (reprezentant al românilor ardeleni), precum și de baronul Nicolae Petrino (reprezentant al românilor bucovineni), în funcția de „consilier imperial extraordinar” în cadrul Senatului – organism abia înființat¹³, în scopul reorganizării și modernizării Imperiului. În noua sa poziție, Andrei Mocioni va milita pentru reorganizarea monarhiei pe baza „...principiului perfecte egalități de drept a naționalităților...”, pentru autonomia Bucovinei¹⁴, pentru reînființarea Mitropoliei Ortodoxe Române¹⁵ etc.

În temeiul prevederilor Constituției de la 20 octombrie 1860 și al misiunii anume încredințată de către împărat contelui Mensdorff-Pouilly, pentru cercetarea doleanțelor locuitorilor din Voievodina și Banat¹⁶, Andrei Mocioni a convocat o Adunare Națională (18-19 noiembrie 1860), care, cu majoritate de voturi, a solicitat autonomia¹⁷ celor două teritorii, pentru Banat sugerându-se denumirea de „căpitănat român”. Față de raportul negativ întocmit de către trimisul imperial, Mocioni a făcut o ultimă încercare, solicitând (alături de alți 12.000 de semnatari), alipirea Banatului la Marele Principat al Transilvaniei¹⁸. Din păcate, nici această inițiativă nu a fost încununată de succes, de vreme ce, la 27 decembrie 1860, împăratul a hotărât reîncorporarea Banatului la Regatul Maghiar¹⁹.

În anii care vor urma, Andrei Mocioni a continuat să lupte pentru crezul său politic, ca inițiator și susținător al mai multor inițiative, precum alcătuirea de memorii, organizarea de reuniuni și delegații pe lângă autoritățile de la Viena, toate acestea culminând cu emiterea decretelor imperiale pentru înființarea Mitropoliei Românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria (24 decembrie 1864), respectiv a Episcopiei de la Caransebeș (8

¹¹ G. Bogdan-Duică, *Eftimie Murgu*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1937, p. 151.

¹² Dr. Teodor Botiș, *op. cit.*, p. 31-33.

¹³ Activitatea Senatului a constat în 20 de ședințe plenare (care au avut loc între 31 martie 1860 și 29 septembrie același an), închiderea acestui organism fiind urmată de emiterea diplomei imperiale din 20 octombrie 1860 – *ibidem*, p. 34, 49.

¹⁴ *Ibidem*, p. 33-42.

¹⁵ *Ibidem*, p. 48-49.

¹⁶ *Ibidem*, p. 49-50.

¹⁷ Această problemă făcuse deja obiectul unui memoriu, pe care Andrei Mocioni l-a înmănat personal împăratului, în cursul lunii septembrie 1860 – *ibidem*, p. 42-46.

¹⁸ Gheorghe Naghi, *Lupta românilor din Banat împotriva anexării la Ungaria (1860)*, în *RdI*, tom 31, nr. 10, octombrie 1978, p. 1833-1837.

¹⁹ Teodor Botiș, *op. cit.*, p. 50-52.

iulie 1865)²⁰. Pe fondul continuei reșezări a echilibrului politic la nivelul Imperiului, constatând întărirea fără precedent a ideii maghiare, oamenii politici bănățeni aveau să opteze, într-o primă etapă, pentru participarea la viața politică din capitala Ungariei. Astfel, frații Andrei, Antoniu (1816-1890) și Gheorghe Mocioni (1823-1887) aveau să fie aleși, în 1865, în Dieta Ungariei, la începutul anului următor constituindu-se chiar un club al parlamentarilor români din Banat²¹. Acesta va fi și momentul primirii lui Andrei Mocioni în Academia Română, ca reprezentant al românilor din Banat (alături de Vicențiu Babeș, care avea să îi și închine o biografie postumă)²². Evoluția evenimentelor politice, marcată în plan extern prin înfrângerea în fața Prusiei, iar în plan intern prin instituirea Monarhiei Dualiste, avea să arate că ceasul revendicărilor naționale ale românilor nu sunase încă. Adânc mâhnit de noul context constituțional, Andrei Mocioni va recunoaște necesitatea abandonării activismului politic. Se va retrage definitiv din viața publică la începutul anului 1869, ducându-și restul zilelor pe moșia sa de la Foen, unde avea să închidă ochii, în data de 5 mai 1880²³.

Existența, pe teritoriul monarhiei Habsburgilor, a unor elite românești deținătoare de diplome pentru blazon, constituie un „loc comun” al literaturii de specialitate, cercetarea din ultimele decenii reușind să așeze categoria nobililor români într-o lumină nouă²⁴. Se cunoaște așadar că, în perioada în care a avut loc emiterea diplomelor destinate membrilor familiei Mocioni, numărul de nobili existent la nivelul Regatului Ungariei ajunsese foarte ridicat; astfel, dacă în conscripția din 1754-1755 se înregistrau 32.554 nobili, în 1785 numărul acestora ajunsese la 325.894, iar în 1805 la cifra de 340.000 – situație determinată, între altele, de emiterea Legii nr. XIX/1741, care, prevăzând dreptul la înnobilare „persoanelor virtuozose și cu merite deosebite față de patrie”, a dus la conferirea acestei calități pe scară largă²⁵. În cadrul mozaicului etnic al regiunii, ponderea elementului românesc nu era deloc de neglijat: s-a apreciat că, la începutul secolului al XIX-lea, pe teritoriul Transilvaniei și al comitatelor apusene se aflau cel puțin 12.500 de familii nobile române²⁶.

Așadar, acesta era contextul socio-politic existent în momentul înnobilării Mocioneștilor. Am văzut, în cele arătate mai sus, cum accederea la noblețe fusese constant urmărită de către familiile negustorești de origine balcanică. Pe linia ascensiunii sociale trebuie privită și solicitarea unor diplome succesive de înnobilare, prin care membrii aceleiași familii își asigurau, deopotrivă, statutul de nobil. Or, prin diplomele acordate, în 1783 și 1798, fiilor preotului Constantin Mocioni, nu mai puțin de nouă membri de parte

²⁰ *Ibidem*, p. 75-77, 81-83.

²¹ *Ibidem*, p. 87-91. Tot în 1865, contele Zichy, cancelarul aulic al Ungariei, va avea intenția de a solicita împăratului conferirea titlului de conte Mocioneștilor. Transmisă prin intermediul patriotului Vicențiu Babeș, propunerea se va lovi de refuzul ferm al fraților Andrei și Antoniu Mocioni.

²² *Ibidem*, p. 98.

²³ *Ibidem*, p. 91, 99.

²⁴ Amintim studiile de sinteză datorate autorilor Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Blazoane individualizând familii nobile de origine română din Transilvania (secolele XVI-XIX)*, Editura Moroșan, București, 2014, p. 25-34, respectiv Costin Feneșan, *Diplome de înnobilare și blazon din Banat. Secolele XVI-XVII*, Editura de Vest, Timișoara, 2007, p. 7-49 (cu trecerea în revistă a bibliografiei de specialitate). În același sens, menționăm și valoroasele studii ale unor cercetători precum Ioan-Aurel Pop, Ioan Drăgan, Adrian Andrei Rusu, Bujor Dulgău și alții, grupate în cadrul volumului *Nobilimea românească din Transilvania*, coordonator Marius Diaconescu, studiu introductiv Ioan Drăgan, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1997, 301 p.

²⁵ Bujor Dulgău, *Nobilimea românească în izvoarele arhivistice sătmărene*, în vol. *Nobilimea românească din Transilvania*, ed. cit., p. 272-273.

²⁶ Ioan Drăgan, *Nobilimea românească din Transilvania – o problemă controversată în istoriografia română*, în vol. *Nobilimea românească din Transilvania*, ed. cit., p. 8.

bărbătească ai familiei au dobândit acest statut: este vorba despre copiii lui Andrei Mocioni (†1782), anume Petru, Constantin, Naum (†1807) și Ioan (1780-1854), respectiv de copiii lui Mihai Mocioni (†1789), anume Petru (1770-1814), Gabriel, Dumitru (†1831), Ioan și Mihai (†1855). Pe marginea genealogiei celor două ramuri²⁷, este interesant de observat politica matrimonială a purtătorilor numelui Mocioni, cu două căsătorii, în două generații succesive, între membrii acestor ramuri; amintim astfel căsătoria dintre Mihail Mocioni (1811-1890), din ramura înnobilită în 1798, cu Ecaterina Mocioni de Foen (1806-1878), precum și căsătoria fiului acestora, filosoful și omul politic Alexandru Mocioni (1841-1909), cu Elena Mocioni de Foen (1840-1915), născută Somogyi de Gyöngös. Mama lui Alexandru Mocioni era, prin urmare, soră bună cu cei trei militanți Mocionești, Andrei, Antoniu și Gheorghe (în plus, văduva acestuia din urmă recăsătorindu-se cu același Alexandru Mocioni), fapt care arată cum căsătoria între rude a fost prielnică și pentru transmiterea idealurilor politice de la o generație la alta, nu numai pentru conservarea patrimoniului existent în sânul aceleiași grup genealogic.

Revenind la diplomele conferite în 1783 și 1798, constatăm că acestea s-au bucurat de atenția constantă a bibliografiei de specialitate²⁸. Blazoanele conferite celor două ramuri ale familiei sunt, după cum urmează:

A. Însemnul acordat în 1783 (**Fig. 2**)²⁹:

*Scut tripartit, cu partea centrală în formă de insișiune (cu laturile concave); în partea dreaptă, pe aur, o jumătate de acvilă neagră, cu zborul avântat și capul cu ciocul deschis și limba roșie, ieșind din partițiune; partea senestră este tăiată, având jumătatea superioară cuprinzând mai multe secțiuni orizontale – dinspre cap înspre vârf, astfel: pe azur, o lună figurată spre senestra, de argint, însoțită la senestra de o stea cu șase raze de aur; b) un brâu roșu diminuat; c) un brâu de argint, încărcat cu inscripția „FOEN”, în litere negre; d) pe azur, trei roze roșii cu tulpini și frunze, având câte cinci petale și butoni centrali de aur, iar jumătatea inferioară, pe aur, cu două benzi roșii; în partea centrală, pe azur, un caduceu al zeului Mercur, de argint. Scutul este timbrat de un coif de argint, cu gratii de aur, purtând o coroană de nobil netitrat, din care iese, în cimier, un leu de aur, ținând în laba dreaptă o sabie cu lama curbă, având mânerul de același metal. Lambrechini aur și negru la dreapta, respectiv argint și azur, la senestra*³⁰.

B. Însemnul acordat în 1798 (**Fig. 3**)³¹:

²⁷ Teodor Botiș, *op. cit.*, p. 21-22.

²⁸ Ioan cav. de Pușcariu, *Date istorice privitorie la familiile nobile române*, Tipariul tipografiei archidieceșane, Sibiu, 1892, vol. I, p. 126, 140, 141, vol. II, p. 243; Illéssy János, Pettkó Béla, *A Királyi Könyvek. Jegyzéke a bennük foglalt nemesség, cím, czímer, előnév és honosság adományozásoknak, 1527-1867*, A M. Kir. Orsz. Levéltár felügyelete alatt összeállították, Budapest, 1895, p. 145; Teodor Botiș, *op. cit.*, p. 389-394; Dan Gr. Pleșia, *La noblesse roumaine de Transylvanie. Structure et évolution*, în *RRH*, III, 1987, p. 211; Maria Dogaru, Dimitrie Stoi, Augustin Mureșan, Ioan Popovici, *Heraldica în slujba cercetării istorice. Evoluția însemnelor heraldice aparținând familiei Mocioni*, în „Ziridava”, XIX-XX, 1996, p. 395-414; Augustin Mureșan, *Steme ale familiei Mocioni*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008, 118 p.; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *op. cit.*, p. 255-256 și fig. 187, 226.

²⁹ *** [Cartea Regală, nr. 52, 1780-1783], p. 377-380 (cu o miniatură reprezentând blazonul, la începutul textului).

³⁰ Descrierea heraldică a autorului, după textul latinesc al diplomei, publicat de către Teodor Botiș (*op. cit.*, p. 390) și materialele grafice publicate de către Augustin Mureșan (*op. cit.*, fig. 1-2, 11b etc.)

³¹ *** *N^{ro} 59°. Liber Regius Primae Classis. Augustissimi Romanorum Imperatoris & Hungariae Regis Apostol: Francisci Secundi. Privilegio Solemniora Donationales, Consensus, Literas Donationales et Nobilitares, Fassionnes perennales, Testamenta, Contractus, Diplomata &c continens de Annis 1796, 1797 & 1798*, p. 625-628 (cu o miniatură reprezentând blazonul, la începutul textului).

Scut sfertuit; în I-ul și al IV-lea cartier, pe azur, o terasă verde din care se ridică un soare de aur (la dextra, respectiv la senestra), surmontat de o stea cu câte șase raze, de același metal, aceasta din urmă încadrată de câte trei nori „roșietici”; în al II-lea cartier, pe roșu, un braț drept de carnație, în mânecă azurie, ieșind din flancul senestru printr-un nor de argint, ținând în pal o halebardă, având coada în culoarea naturală a lemnului, fierul (întors, având tăișul mărginit de o ramură verde) și vârful de argint, peste care urcă, încolăcindu-se, un șarpe, în culoarea sa naturală; în al III-lea cartier, pe roșu, o terasă verde pe care este amplasat un cort de argint, cu intrarea deschisă, deasupra căruia coboară, în bară, un porumbel cu aripile deschise, de argint, ținând în cioc o ramură verde; în fața cortului se află o sabie cu lama curbă, de aur, așezată peste terasă, în fascie, cu mânerul la senestra, peste care broșează o pereche de pistoale; în ecusonul central, pe aur, două ancore încrucișate, negre. Scutul este timbrat de un coif de argint, cu gratii de aur, în semiprofil, purtând o coroană de nobil netitrat, deasupra căreia se află, în cimier, o acvilă neagră, cu limbă roșie, purtând pe piept un ecuson oval de azur, cu bordură de aur, încărcat cu un cap al Gorgonei în culori naturale, acvila ținând în gheare, la dextra, o sabie cu lama de argint și mâner de aur, iar la senestra o halebardă precum cea din scut. Lambrechini azur și aur la dextra, respectiv roșu și argint, la senestra.

În lucrarea sa cu caracter monografic închinată Mocioneștilor, Teodor Botiș se referă în repetate rânduri la cele două diplome de înnobilare, transcriindu-le textul, dar reproducând două steme care nu puteau fi cele oficial conferite. Din nefericire, autorul amintit nu a arătat unde se păstrau, în momentul alcătuirii lucrării sale, originalele celor două diplome. La rândul său, Augustin Mureșan a presupus că aceste diplome s-au pierdut³², axându-și cercetarea pe valorificarea reprezentărilor heraldice ulterioare asociate familiei.

În urmă cu un deceniu, am avut șansa de a găsi diploma din 1798, în cadrul expoziției „Mărturii sigilare”, organizată în iulie-august 2006 la Muzeul Municipiului București (în coordonarea muzeografului Ionel Zănescu)³³ (Fig. 4).

Având dimensiunile de 370 x 280 mm, acest act solemn de tipul scrisorii deschise este redactat pe pergament, cuprinzând opt file nenumerate, pliate între două coperti îmbrăcate în catifea purpurie (având panglici de mătase negre și galbene, deci în culorile Imperiului, pentru închidere), totul fiind legat printr-un șnur auriu împletit, trecut și apoi înnodat printr-o capsulă din metal comun galben, cu capac, în care s-a imprimat în ceară stacojie sigiliul imperial. Întreg actul este protejat – inclusiv capsula conținând sigiliul – în interiorul unei cutii de tablă, cu două balamale și o închizătoare centrală. Starea de conservare a documentului este bună³⁴.

Textul propriu-zis al diplomei începe pe f. 2^r și se încheie pe f. 7^v (pe fila cu începutul titlului imperial apare, în colțul din stânga-sus, numărul „5288.798”). Pe f. 8^r se află o notă referitoare la publicarea diplomei în Adunarea nobililor Comitatului Pest-Pilis-Solt. Miniatura cuprinzând blazonul familiei este reprodusă pe f. 1^v. Textul diplomei este redat, pe fiecare filă, în interiorul unui cadru în stil rococo, bogat ornamentat, desenat în peniță. Scrisul este redat cu cerneală neagră, cu excepția titlului imperial complet, respectiv a numelor beneficiarilor, care sunt pictate cu aur.

Intitulația cuprinde numele și titlurile emitentului diplomei, la care se adaugă și formula de devoțiune „din mila lui Dumnezeu”. Titlul redat pe diplomă este cel complet

³² Augustin Mureșan, *op. cit.*, p. 36.

³³ Camelia Ene, Rodica Antonescu, Liana Ivan Ghilia, *Mărturii sigilare*, concepție și coordonare Ionel Zănescu, Muzeul Municipiului București, București, 2006, cat. 107 și ilustrații p. 52.

³⁴ Documentul se conservă la Muzeul Municipiului București, inv. 37.645.

(lat. *titulus magnus*), folosit de către antecesorii lui Francisc al II-lea și de către acesta însuși³⁵. Suveranul a emis diploma în calitate de împărat ales al romanilor, de rege al Germaniei, Boemiei, Ungariei, Dalmației, Croației etc., de arhiduce al Austriei, de duce al Burgundiei, Lorenei, Stiriei etc., de mare principe al Transilvaniei, de comite de Habsburg, al Flandrei, al Tirolului etc.; în această versiune, titlul se va păstra neschimbat până în 1804³⁶.

În *promulgație* (care cuprinde și *intervenția*), se arată faptul că, prin intermediul acestei scrisori, li se dă de știre tuturor căroră li se cuvine³⁷ că, la propunerea preaiubitului arhiduce Iosif, frate al suveranului, palatin al Ungariei și locțiitor al regelui³⁸, au fost avute în vedere serviciile îndeplinite cu credință, precum și meritele fraților Petru, Dumitru, Gabriel, Ioan și Mihai Popovici, numiți și Mocioni.

În *narație* sunt evidențiate meritele fraților Petru și Dumitru, în privința celui dintâi arătându-se că el îndeplinise serviciul militar, pe spezele proprii, vreme de doi ani, părăsind armata ca urmare a dispariției premature a tatălui său (este vorba despre Mihai Mocioni), pentru a se dedica gospodăririi averii, precum și educării fraților săi mai tineri; în privința celui de-al doilea, se arată că el s-a ilustrat, cu pricepere și energie, în rândul armatei, devenind sublocotenent, fiind un exemplu pentru frații săi și servind cu credință, pe această cale, Coroana și Casa Imperială. În consecință, dorind a da un semn de bunăvoință și de a răsplăti faptele prin care cei amintiți au binemeritat față de suveran, precum și față de Creștinătate, aceștia, precum și toți urmașii lor de ambele sexe (care se vor naște, din voia lui Dumnezeu, în mod legitim), au părăsit condiția lor nenobilă, trecând în rândul adevăraților, vechilor și neîndoielnicilor nobili ai Regatului Ungariei, bucurându-se de toate onorurile, privilegiile și drepturile acestei categorii.

În *dispoziție* se amintește conferirea blazonului nobiliar, care este descris în detaliu și ilustrat în cuprinsul actului. Se menționează faptul că atât beneficiarii diplomei, cât și urmașii lor de ambele sexe vor întrebuița însemnul conferit după obiceiul altor adevărați, vechi și neîndoielnici nobili, în lupte și întreceri cavalierești, în înfruntările individuale ori în exercițiile militare, blazonul putând fi redat pe sigilii, draperii, covoare, inele, steaguri, locuințe, monumente funerare etc.

Coroborația cuprinde modalitățile de întărire a actului. Este amintită participarea la validarea actului a contelui Carol Pálffy (1735-1816) de Erdöd (astăzi orașul Ardud, județul Satu Mare), comite perpetuu și căpitan suprem al Comitatului Pojon (azi Bratislava, în Republica Slovacă), după care se menționează locul și data emiterii diplomei, cu anii scurși de la înscăunarea ca împărat, respectiv ca rege al Ungariei și al Boemiei. Documentul se încheie cu însiruirea mai multor zeci de nume de demnitari ecleziastici și laici ai Curții, cu

³⁵ Otto Posse, *Die Siegel der deutschen Kaiser und Könige. Von 751 bis 1913*, V. Band, *Das Siegelwesen der deutschen Kaiser und Könige von 751 bis 1913*, Verlag der Wilhelm und Bertha v. Baensch Stiftung, Dresden, 1913, p. 245.

³⁶ *Ibidem*, p. 250.

³⁷ Formulă folosită, în privilegiile regale, încă de la sfârșitul veacului al XIII-lea – Francisc Pall, *Diplomatica latină cu referire la Transilvania (sec. XI-XV)*, în *DIR*, Introducere, vol. II, 1956, p. 294.

³⁸ Această mențiune sintetiza, în fapt, un întreg proces birocratic. Astfel, în conformitate cu Legea nr. XXX/1630, cetățenii țării puteau fi înnobilați doar la propunerea a cel puțin trei dintre consilieri ori în baza propunerilor venite din partea comitatelor. Legea nr. XIX/1741 recunoștea „persoanelor virtuozose și cu merite deosebite față de patrie” dreptul la înnobilare, scrisorile de noblețe fiind eliberate potrivit vechilor reglementări – Bujor Dulgău, *op. cit.*, p. 272. Este de presupus că, până să fie agreată de către arhiducele Iosif, propunerea de conferire a nobleței a urmat cursul obișnuit în asemenea situații.

funcțiile și decorațiile lor – nume a căror prezență era menită să accentueze, după uzanțele de cancelarie în vigoare încă din timpul Evului Mediu, caracterul solemn al documentului³⁹.

La textul propriu-zis s-a adăugat o mențiune (procedură devenită uzuală în cazul emiterii unor diplome de înnobilare)⁴⁰, referitoare la înscrierea acestui privilegiu în „Cartea regală”⁴¹, mențiune urmată de o alta, în care se amintește publicarea diplomei în Adunarea nobililor Comitatului Pest-Pilis-Solt⁴².

Varianta grafică a însemnului descris în text este redată sub formă de miniatură (Fig. 5). Blazonul conferit familiei este înfățișat deasupra unui dalaj din marmură, în tablă de șah (alternată alb cu un negru deschis, străbătut de irizații), pe fundalul unui peisaj în care se distinge o apă, iar în planul secund un lanț muntos, deasupra căruia se înalță un cer senin, brăzdat de mai multe rânduri de nori. Abordare tipică pentru arta de cancelarie de la sfârșitul veacului al XVIII-lea, compoziția de față este lucrată într-o pensulație fină, caracterizată prin tonuri diafane, mărturisind viziunea idilică pe care artistul o avea asupra naturii. Lumina difuză pare a sugera apropierea asfințitului într-o zi de vară, în vreme ce absența oricărui element însuflețit din peisaj transmite o anumită impresie de liniște și armonie.

Prezent pe multe dintre miniaturile heraldice redate pe diplomele de înnobilare ale perioadei, acest peisaj completa mesajul simbolic transmis de către blazonul propriu-zis, prin includerea unor elemente având rolul de a-l face pe cel înnobilat să se regăsească și mai mult în însemnul care îi fusese conferit. Amintim, în acest sens, sugestiva formulă a istoricului Mihai Dimitrie Sturdza, dintr-o notă dedicată blazoanelor conferite negustorilor balcanici nou-înobiți: „...Détail touchant, et qui en dit long sur la nostalgie nourrie au fond de leurs âmes par ces marchands expatriés : plusieurs blasons portent, soit sur l'écu même, soit sur le paysage faisant fond (...), une petite église orthodoxe, seule ou quelquefois entourée d'humbles maisons. Elle rappelle, sous l'amoncellement de cimiers et de casques chevaleresques tirés de profil ou autrement, le souvenir de la lointaine patrie où vivent les vieux parents et les cousins restés à cultiver leur champ...” (s.n.)⁴³.

În contrast cu calmul sugerat de fundalul pe care se proiectează armeriile, draperia purpurie, teatral concepută și împodobită cu bogate broderii aurii, îl readuce pe privitor pe tărâmul artei aulice, al fastului de care se înconjură puterea suverană. Trimițând cu gândul la mantourile care, în heraldică, împodobesc blazoanele caselor regale și ale celor princiere, această draperie este încununată, în partea superioară, de un cartuș auriu, cu capricioase volute în stilul rococo, înfățișând stema regală a Ungariei⁴⁴, surmontată de Coroana Sfântului Ștefan⁴⁵ și având dedesubt un mic ecuson oval, încărcat cu armele Dalmatiei⁴⁶. Însemnul monarhiei maghiare este flancat de opt ecusoane ovale (la rândul lor încadrate în

³⁹ Francisc Pall, *op. cit.*, p. 308-309.

⁴⁰ Tóth István György, *A kismesség szerepe és társadalomképe a 18. században*, în vol. *Nobilimea românească din Transilvania*, ed. cit., p. 219.

⁴¹ Illéssy János, Pettkó Béla, *loc. cit.* V. și *supra*, nota 31.

⁴² Informații referitoare la diploma și stema din 1789 pot fi regăsite și la Áldásy Antal, *A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának címjegyzéke II. Címereslevelek*, 6. kötet., Budapest, 1940, p. 493-494.

⁴³ Mihai Dimitrie Sturdza, *op. cit.*, p. 172.

⁴⁴ *Scut despîcat; în prima parte, pe roșu, patru fascii de argint; în a doua parte, pe roșu, trei munți verzi rotunjiți, dintre care acela central poartă o coroană antică de aur, din care se ridică o cruce patriarhală, cu extremitățile lățite, de argint.*

⁴⁵ Desenul acestei coroane ne duce cu gândul la cel publicat în lucrarea lui Carol Francisc Palma, *Heraldicae Regni Hungariae specimen, regia, provinciarum, nobiliumque scuta complectens*, I. T. de Trattner, Vindobonae, 1766, anexă.

⁴⁶ *Scut de azur, cu trei capete de leopard încoronate, de aur (amplasate 2 și 1).*

cartușe aurii, tot în stil rococo), dispuse patru într-o parte și patru în partea cealaltă, unite prin ghirlande argintii. Fiecare grup are ecusoanele dispuse în cruce, rezultând următoarea dispunere: 1. – Stema Croației⁴⁷; 2. – Stema Cumaniei⁴⁸; 3. – Stema Galiției⁴⁹; 4. – Stema Bosniei⁵⁰; 5. – Stema Slavoniei⁵¹; 6. – Stema Bulgariei⁵²; 7. – Stema Serbiei (Tribalia)⁵³; 8. – Stema Lodomeriei⁵⁴.

1		Stema Ungariei	5	
3	4		7	8
2		Stema Dalmației	6	

Compoziția heraldică mai sus descrisă – avem în vedere draperia, cu însemnele Ungariei și cele ale teritoriilor amintite – se regăsește, identic desenată, pe alte diplome de înnobilitare emise în aceeași perioadă⁵⁵. Se cunosc și alte compoziții în care însemnele heraldice amintite apar asociate stemei Regatului Ungariei, aceasta având mereu preeminență (**Fig. 6**).

Redat într-o paletă cromatică vibrantă (ne rețin atenția nuanțele de roșu vermion și albastru safir, în care sunt redată câmpurile scutului), blazonul arată, prin construcția sa, că arta heraldică de cancelarie se afla într-o perioadă de decadență. Reluăm, în acest sens, cele arătate, în urmă cu mai bine de trei decenii, de către regretații heraldiști Mihail G. Stephănescu și Jean N. Mănescu, în privința șablonului de stemă – aproape identic cu cel de care ne ocupăm! – folosit pentru diploma doctorului Philadelphi (**Fig. 7**): „...Écu des traités du blason. Casque d'argent à large ouverture, grillé d'or, la bordure, le médaillon et sa chaînette aussi en or. Couronne petite à base mince et à fleurons informes (...). Les lambrequins, dont la portion supérieure, visiblement influencée du style «rocaille», produit un certain effet décoratif autour du casque, ont de chaque côté trois branches principales, mais on ne peut discerner le point d'origine que pour la première des branches. Leurs volutes capricieuses ont un départ assez impétueux, mais retombent bientôt avec un air de lassitude et de lourdeur, signe que les bonnes traditions d'art héraldique de la chancellerie impériale se sont perdues...”⁵⁶.

⁴⁷ Scut în tablă de șah argint și roșu.

⁴⁸ Scut de aur, cu un leu rampant negru, însoțit în șef de o semilună spre senestra și de o stea cu șase raze, ambele roșii.

⁴⁹ Scut de azur, cu trei coroane de aur (amplasate 2 și 1).

⁵⁰ Scut roșu, cu un braț drept de argint, în mânecă de același metal, ieșind din flancul senestru și ținând în bară o sabie cu lama curbă de argint și gardă de aur.

⁵¹ Scut de azur, cu o fascie verde, mărginită de două brâie ondulate de argint, încărcată cu un jder alergând, în culori naturale; în capul scutului se află o stea cu șase raze de aur.

⁵² Scut roșu, cu trei ogari alergând, unul deasupra celui alt, de argint.

⁵³ Scut de argint, cu un cap de mistreț negru, cu colți de argint, ieșind din cantonul senestru al vârfului și străpuns în bandă de o săgeată neagră.

⁵⁴ Scut de azur, cu două fascii în tablă de șah (cu careurile alungite în fascie), argint și negru.

⁵⁵ Pe diploma acordată medicului ieșean Matei Philadelphi, de origine raguzană (1790) – cf. Mihail G. Stephănescu, Jean N. Mănescu, *Enluminures héraldiques des XVIe-XVIIIe siècles dans la collection de l'Académie Roumaine*, în RRHA-BA, tom XVII, 1980, p. 39-40. Amintim aici diplomele conferite numiților Radich Petrovich (1791), respectiv Mihail Iancovich (1794) – cf. Драгомир М. Ацовић, *Хералдика у Србу*, Завод за Уџбенике, Београд, 2008, p. 416, 431, precum și diplomele conferite numiților Iosef Kolakowsky (1797), respectiv Ioan Palikutya (1801) – comunicate de către doamna Patricia Ghemeș-Manea (București), căreia îi mulțumim și pe această cale.

⁵⁶ Mihail G. Stephănescu, Jean N. Mănescu, *op. cit.*, p. 39.

La cele arătate mai sus, adăugăm faptul că, față de desenul blazonului Philadelphi, cel conferit Mocioneștilor are ceva mai mult spațiu între „ramurile” lambrechinilor, în vreme ce coroana coifului are proporțiile un pic mai reușite. Proporții optime se întâlnesc atât în privința simbolurilor din scut, cât și în privința acvilei din cimier, aceasta din urmă fiind în mod izbutit proiectată pe fundalul cerului. Din comparația aceluiași reprezentări heraldice, rezultă că însemnul de care ne ocupăm a fost redat cu ceva mai multă îngrijire, după cum o arată frumoasele efecte de detaliu pe care artistul le-a avut în vedere, pentru redarea draperiei ori a frontispiciului heraldic al suveranului – donator al stemei.

În condițiile în care textul diplomei nu amintește nimic în privința semnificației blazonului conferit, nu putem decât să sugerăm unele răspunsuri cât mai plauzibile. În încercarea de a veni cu câteva explicații asupra acestei steme, Augustin Mureșan a remarcat opoziția dintre semnificația transmisă de către cortul, sabia ori brațul cu halebardă – elemente care duc cu gândul la meseria armelor – și, respectiv, semnificația transmisă de către porumbel, figură considerată ca „...o discretă expresie a dorinței de pace și liniște...”. În privința cartierelor conținând reprezentări astrale, același autor arată că „...Sunt deosebit de expresive reprezentările din cartierele unu și patru, în care ni se înfățișează curgerea neîncetată a vremii, răsăritul de apusuri însoțit de luceafărul din zori, - este urmat mereu de apus și în această perpetuă succesiune omul este chemat să apere viața, evocată în blazon prin ramura verde plasată în gura șarpelui și cununa purtată de porumbel...”. În continuare, despre același șarpe se arată că acesta trebuie interpretat atât ca simbol al înțelepciunii, cât și ca atribut al zeului Esculap (ilustrând aceeași idee a apărării vieții și sănătății). În fine, despre cele două ancoră din ecusonul aflat în inima scutului, Augustin Mureșan arată că acestea „...vorbesc despre implicarea Mocioneștilor în activitatea naval-comercială, având domenii și pe Valea Mureșului...”⁵⁷.

Abordarea de mai sus se înscrie, fără nicio îndoială, în limitele unei interpretări rezonabile a blazonului conferit. O posibilă descifrare a însemnului s-ar putea desprinde și din analiza celor câteva date referitoare la biografia unora dintre membrii marcânți ai acestei ramuri. Astfel, am văzut că textul diplomei menționează serviciile militare aduse de către Petru Mocioni, în calitate de cadet, precum și cele ale fratelui său, Dumitru, în calitate de sublocotenent, despre acesta din urmă cunoscându-se că a avansat până la gradul de căpitan⁵⁸. În fine, monografia familiei arată că și Ioan a ajuns până la gradul de căpitan, în vreme ce alt frate, Mihai, „...în războaiele cu Napoleon a făcut cinste familiei și țării...”⁵⁹. Reținem de aici aplecarea fraților Mocionești către îndeletnicirea armelor, aplecare dublată însă de eforturile depuse, în vreme de pace, pentru gospodărirea avuției familiei și supravegherea educației membrilor mai tineri ai familiei.

Astfel, simbolurile din cartierele I-ul și al IV-lea, ilustrând curgerea timpului – după cum bine a intuit Augustin Mureșan – trimit la hărnicia de care noii înnobilați dădeau dovadă în activitățile lor, de dis-de-dimineată până seara târziu; de aici și prezența luceafărului de dimineată (lat. *stella matutina*), respectiv a celui de seară (lat. *stella vespertina*). Poziționarea diferită a soarelui în cele două cartiere subliniază ideea valorificării optime a intervalului diurn. În aceleași cartiere, ne atrage atenția aspectul norilor, despre care textul diplomei arată că sunt roșietici (lat. *nubibus rubescentibus*) – să fie oare vorba despre o reprezentare simbolică a adversităților cu care se confruntau Mocioneștii, îndeosebi din cauza afacerilor pe care le derulau? (Un răspuns afirmativ pare a

⁵⁷ Augustin Mureșan, *op. cit.*, p. 49.

⁵⁸ Teodor Botiș, *op. cit.*, p. 18.

⁵⁹ *Ibidem*.

fi dat de informația potrivit căreia unchiul fraților Mocioni, Andrei, întemeietorul ramurii de Foen, a fost împușcat mortal, prin fereastră, la 17 noiembrie 1782, pe când se afla în casa administratorului său domenal⁶⁰. Din nefericire, în lipsa altor date, această explicație rămâne doar în stadiul de supoziție.)

În privința mesajului simbolic al cartierelor al II-lea și al III-lea, avem de-a face, probabil, cu o dublă ilustrare a trecerii de la starea de război la cea de pace. Pe de o parte, avem reprezentarea cortului (= locuire temporară, de campanie), cu armele ce par a fi lepădate, ca nefolositoare, în vreme ce deasupra întregii compoziții zboară porumbelul (= simbolul păcii). Pe de altă parte, brațul în câmp roșu și ieșind din nori (= trimitere îndepărtată la stema Bosniei?)⁶¹, ține o halebardă al cărei tăiș este mărginit de o ramură înverzită (= tăișul acoperit, adică forța devenită nefolositoare), în vreme ce, pe coada armei, se răsucesce un șarpe, simbol al înțelepciunii (după cum bine a arătat Augustin Mureșan), dar și făptură asociată cosmosului, ideii de regenerare, fertilității, precum și protecției casei⁶².

În privința ancorelor din ecusonul aflat în inima scutului, avem în vedere o explicație diferită de aceea avansată de către Augustin Mureșan. Astfel, parcurgând două cataloage cu embleme minuțios clasificate și explicate, am găsit o reprezentare similară (**Fig. 8**). Reprodusă de mai multe ori, reprezentarea este însoțită de explicații ilustrând idei precum *siguranță, prevedere, solidaritate în timp de primejdie* („Siguranță maximă”, „Una singură nu va fi de ajuns în caz de furtună”)⁶³. Cunoscând faptul că asemenea volume au circulat într-un tiraj mare⁶⁴ și pornind de la premisa că personalul de profil al cancelariilor europene era familiarizat cu acest tip de catalog, presupunem faptul că ecusonul din inima armelor Mocioneștilor ar putea ilustra ideile mai sus amintite. În sprijinul acestei ipoteze vin informații de ordin istoric, referitoare la excepționala solidaritate existentă în cadrul familiei. Astfel, se cunoaște faptul că, după moartea lui Mihai Mocioni, averea familiei (care ajunsese, în 1808, la aproape 180.000 fl), a fost administrată în comun de către frații Petru, Gabriel și Dumitru (Ioan și-a cerut partea de moștenire, în 1805), cei trei alcătuind și testamente, anume concepute în sensul transmiterii bunurilor către copiii lui Petru Mocioni⁶⁵. În lumina acestor date, ni se pare rezonabilă prezumția potrivit căreia simbolul ancorelor încrucișate trebuie să fi ilustrat, în momentul 1798, solidaritatea existentă între copiii defunctului Mihai Mocioni, solidaritate dovedită, în anii care vor urma, de modalitatea aleasă pentru administrarea optimă a averii moștenite.

Trecerea în revistă a elementelor simbolice cuprinse în actul solemn din 1798 ar fi incompletă fără descrierea impresiunii sigilare prin care s-a validat acest document

⁶⁰ *Ibidem*, p. 17.

⁶¹ V. *supra*, nota 50.

⁶² Victor Simion, *Imagine și legendă. Motive animaliere în arta evului mediu românesc*, Editura Meridiane, [București], 1983, p. 85-86.

⁶³ Daniel de La Feuille, *Devises et emblèmes Anciennes & Modernes tirés des plus celebres Auteurs. Oder Emblematische Gemüths-Vergnügung bey Betrachtung Sieben hundert und fünfzehn der curieusesten und ergötzlichsten Sinn-bildern mit ihren zuständigen Deutsch-Lateinisch-Französisch und Italianischen beyschriften*, Augspurg, 1699, p. 13, fig. 6, respectiv p. 21, fig. 2; în același sens Henricus Wetstein, *Symbola et emblemata jussu atque auspiciis sacerrimae Suae Majestatis augustissimi ac serenissimi Imperatoris Moschoviae Magni Domini Czaris, et Magni Ducis Petri Alexeidis, totius Magnae, Parvae et Albae Rossiae, nec nec aliarum multarum Potestatum atque Dominiorum Orientalium, Occidentalium Aquilonariumque supremi monarchae excusa*, Amstelaedami, 1705, p. 54, nr. 162, respectiv p. 92, nr. 272.

⁶⁴ Silviu Andrieș-Tabac, *Stemele Cantemireștilor*, în „Dinastia Cantemireștilor. Secolele XVII-XVIII”, Editura Știința, [Chișinău], 2008, p. 591-592.

⁶⁵ Teodor Botiș, *op. cit.*, p. 18.

(impresiune circulară, având diametrul de 135 mm). Este interesant de menționat că, în literatura de specialitate, se arată faptul că acest tip de sigiliu (**Fig. 9**) – *secretum majus* (pentru Regatul Ungariei) – utilizat anterior și pentru Leopold al II-lea⁶⁶, a fost întrebuințat în cancelaria maghiară a lui Francisc al II-lea între 1801 și 1804, în condițiile în care impresiunea se regăsește pe diploma, anterior emisă, a Mocioneștilor!

Inscripția reprezentării, astfel cum este menționată în exergă, pe două rânduri, este următoarea:

„FRANCISCUS II D[EI] G[RATIA] ELECT[US] ROM[ANORUM]
IMP[ERATOR] S[EMPER] A[UGUSTUS] GERM[ANIAE] HUNGAR[IAE]
BOH[EMIAE] DALMAT[IAE] CROAT[IAE] SLAVON[IAE] GALLIT[IAE]
LODOM[ERIAE] RAM[AE] SER[VIAE] CUMAN[IAE] & BULGAR[IAE] REX
APOST[OLICUS] A[RCHI] DUX AUST[RIA] DUX BURGUN[DIAE]
LOTHAR[INGIAE] STYR[IAE] CARINTH[IAE] CARN[IOLIAE] M[AGNUS]
P[RINCEPS] TRANSYL[VANIAE] MARCH[IO] MORA[VIAE] D[UX]
BRAB[ANTIAE] LIMBURG[I] LUCEMB[URGI] GELD[RIA] WURTHEMB[ERGAE]
SIL[ESIAE] MED[IOLANI] MANT[UAE] PAR[MAE] & PR[INCEPS] SUE[VIAE]
C[OMES] HABSP[URGI] FLAN[DRIAE] TYR[OLIS] HAN[NONIAE] GOR[ITIAE]
&c[aetera]”.

În câmpul sigilar se află acvila bicefală a Sfântului Imperiu, încoronată cu coroana imperială a Austriei, având capetele nimbate, ținând în gheara dextră o spadă și un sceptru, iar în gheara senestră un glob crucifer, purtând pe piept un scut timbrat de coroanele regale ale Boemiei și Ungariei, scut de care atârna colanul cel mare al Ordinului „Lâna de Aur”, precum și lenta Ordinului Militar „Maria Theresia”, însoțită la dextra de colanul Ordinului Regal al „Sfântului Ștefan” (al Regatului Ungariei), iar la senestra de lenta Ordinului Militar al „Sfântului Ștefan” (al Marelui Ducat al Toscanei).

Scutul de pe pieptul acvilei bicefale este împărțit în nouă părți (pe trei rânduri), cu un ecuson broșând peste partea centrală. Cea dintâi parte (centrul șefului) este despicață, înfățișând stema Lorenei, respectiv a Toscanei. Cea de-a doua parte (dextra șefului) este sfertuită astfel: a) stema Moraviei; b) stema Sileziei; c) stema Luzaciei Superioare; d) stema Luzaciei Inferioare; peste tot: stema Boemiei. Cea de-a treia parte (senestra șefului) este sfertuită astfel: a) stema Stiriei; b) stema Carintiei; c) stema Carniolei; d) stema Tirolului; peste tot: stema Austriei. Cea de-a patra parte (flancul dextru) este despicață, înfățișând stema Transilvaniei, respectiv prima jumătate a stemei Carintiei (?). Cea de-a cincea parte (flancul senestru) este despicață, înfățișând stema Suabiei, respectiv stema Württemberg. Cea de-a șasea parte (dextra vârfului) este sfertuită astfel: a) stema Brabantului; b) stema Limburgului; c) stema Luxemburgului; d) stema Flandrei; peste tot: stema Burgundiei. Cea de-a șaptea parte (senestra vârfului) este sfertuită astfel: a) stema Anjou; b) stema Bar; c) stema Jülich; d) stema Falkenstein; peste tot: stema Ierusalimului. Cea de-a opta parte (centrul vârfului) este despicață cu insițiune, înfățișând stema Milanului, respectiv stema Mantuei, iar în insițiune stema Parmei. Ecusonul care ocupă partea centrală a scutului este, la rândul său, împărțit în zece părți (pe trei rânduri), cu un ecuson central broșând în inimă, înfățișând stema Regatului Ungariei; cele nouă părți rămase înfățișează astfel: α) stema Dalmației; β) stema Croației; γ) stema Slavoniei; δ) stema Bosniei; ε) stema Serbiei (Tribalia); ζ) stema Cumaniei; η) stema Galiției; θ) stema Lodomeriei; ι) stema Bulgariei.

De jur împrejurul acvilei bicefale sunt înfățișate următoarele ecusoane încoronate, la dextra: 1) ? (poate stema Marelui Ducat al Cracoviei); 2) ? (poate stema Teschen); 3) stema

⁶⁶ Cf. Otto Posse, *op. cit.*, p. 27 și pl. 47.

Kiburg; 4) stema Gradiska; 5) ?; 6) stema Windische Mark, respectiv la senestra: 1) ?; 2) ?; 3) stema Görz; 4) stema Burgau; 5) stema Falkenstein; 6) stema Mecheln⁶⁷.

Studiul de față constituie un adaos necesar la istoria Mocioneștilor – familie care a deținut un rol determinant în lupta de emancipare a românilor de pe teritoriul monarhiei habsburgice, din cea de-a doua jumătate a veacului al XIX-lea. Trecând în revistă informațiile referitoare la omul politic Andrei Mocioni, membru fondator al Academiei Române – și singurul din neamul său care a făcut parte din acest înalt for cultural – studiul analizează un document inedit: diploma de înnobilitare conferită fraților Petru, Gabriel, Dumitru, Ioan și Mihai Popovici *alias* Mocioni, act păstrat în colecția Muzeului Municipiului București (în facsimil: **Fig. 10-16**).

Ajuns aici în condiții neclare, documentul prezintă caracteristicile actelor de acest fel, emise de către cancelaria imperială la finele veacului al XVIII-lea. Informațiile cuprinse în acest izvor sunt prezentate și comentate pe larg, încercându-se găsirea de noi semnificații blazonului conferit.

În concluzie, apreciem că cele arătate mai sus reprezintă un demers util pentru mai buna cunoaștere a mecanismelor de ascensiune socială a elitelor românești din imperiul habsburgic.

Anexă

Textul diplomei imperiale din 1 iunie 1798⁶⁸

NOS FRANCISCUS SECUNDUS

DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ELECTUS ROMANORUM IMPERATOR, SEMPER AUGUSTUS, GERMANIAE, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Galitiae, Lodomeriae, Ramae, Serviae, Cumaniae, et Bulgariae, Rex Apostolicus, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Lotharingiae, Styriae, Carinthiae, et Carnioliae, Magnus Dux Hetruariae, Magnus Princeps Transylvaniae, Marchio Moraviae, Dux Brabantiae, Limburgi, Lucemburgi, et Geldriae, Vürtembergae, superioris et inferioris Silesiae, Medilani, Mantuae, Parmae, Placentiae, Gvastallae, Osvecinae, et Zatoriae, Calabriae, Barri, Montisferrati, et Teschinae, Princeps Sveviae, et Carolopolis, Comes Habsburgi, Flandriae, Tyrolis, Hannoniae, Kyburggi, Goritiae, et Gradisca, Marchio S[acri] R[omani] I[mperii] Burgoviae, superioris, et inferioris Lusatie, Mussoponti, et Nomenei, Comes Namurci, Provinciae Valdemontis, Albimontis, Zutphaniae, Sarverdae, Salmae, et Falkensteinii, Dominus Marchiae Slavonicae, et Mechliniae, etc. etc.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod Nos cum ad nonnullorum Fidelium Nostrorum humillimam supplicationem, atque Intercessionem cumprimis autem Interpositionem Serenissimi Regii Principis, et Archiducis Austriae Josephi per Regnum Nostrum Hungariae Palatini et Locumtenentis Regii, Fratris Nostri charissimi, Nostrae propterea factam Majestati, tum vero attentis, et consideratis Fidelitate, et fidelium Servitiorum Meritis Fidelium Nostrorum PETRI, DEMETRII, GABRIELIS, JOANNIS, et MICHAELIS omnium POPOVICS alias

⁶⁷ Idem, *op. cit.*, IV. Band, 1711-1806, 1871-1913. Von Karl VI. bis Franz II. Wilhelm I. bis Wilhelm II. Reichsvikariat, Reichskammergericht, Kurfürstenkollegium, Nachträge, Verlag der Wilhelm und Bertha v. Baensch Stiftung, Dresden, 1913, p. 30 și pl. 56, fig. 2.

⁶⁸ Textul diplomei a fost confruntat cu cel transcris în „Cartea Regală” – v. *supra*, nota 31.

MOTSONYI Fratrum utpote germanorum, quae Iidem pro varietate temporum, atque occasionum exigentia signanter PETRUS decursu duorum annorum in qualitate Cadetii propriis suis expensis penes Regimen attunc Graevenian[um] a quo servitio militari, ut ut invitus, ob praematuram tamen Patris sui mortem ad suscipienda domesticam oeconomiam, curamque educationis minorennium fratrum suorum avocatus utiliter, et fideliter munia obeundo, DEMETRIUS autem occasione nobilitaris Insurrectionis propriis aequae sumptibus semet armando, quae Sublocumtenens omni cum dexteritate, et industria impendendo fratribus minorennibus in spe Patriae caeteroqui educandis exempla fratrum suorum imitari haud intermissuris, sed praeterea fidelitatem quoque suam per oblatum spontaneum militare subsidium contestando, sacrae cumprimis praelibati Regni Nostri Hungariae Coronae, Augustaeque Domui Nostrae austriacae fideliter, et constanter exhibuerunt, et impenderunt, ac in futurum etiam pari fidelitatis, et constantiae fervore (uti Nobis de Ipsis firmiter, ac benigne pollicemur) exhibituri sunt, ac impensuri; Cum igitur ob id, tum vero ex Gratia, et munificentia Nostra Caesareo Regia, qua quosq[ue] de Nobis, augustaque Domo Nostra, et Republica Cristiana benemeritos, virtutisque colendae studiosos, Antecessorum Nost[r]ōrum Divorum condam Hungariae Regum exemplo prosequi, eisque certa Virtutum suarum Monumenta, quae ad majora quaeque praestanda eos incitare possent decernere consuevimus; Eisdem PETRUM, DEMETRIUM, GABRIELEM, JOANNEM et MICHAELEM POPOVICS alias MOTSONYI ac per Eos Haeredes et Posteris utriusque sexus universos Dei benedictione in futurum legitime nascituros, è statu, et conditione ignobili, in qua hactenus perstitisse dicuntur, de Regiae Potestatis Nostrae plenitudine, et Gratia speciali eximentes in Coetum, et Numerum verorum, antiquorum et indubitatorum praememorati Regni Nostri Hungariae, et Partium eidem adnexarum Nobilium duximus adnumerandos, cooptandosq[ue] et adscribendos; annuentes, et ex certa Nostra scientia, animoque deliberato concedentes, ut Ipsi à modo imposterum futuris, et perpetuis semper temporibus omnibus illis Gratiis, Honoribus, Indultis, Privilegiis, Libertatibus, Juribus, Praerogativis, et Immunitatibus, quibus caeteri veri, antiqui, et indubitati praedicti Regni Nostri Hungariae, Partiumque ei adnexarum Nobiles hactenus quomodolibet de Jure, vel antiqua consuetudine usi sunt, et gavis, utunturque, et gaudent, uti, frui, et gaudere possint, ac valeant, Haeredesque et Posteris Ipsorum utriusque sexus universis valeant atque possint; In cujus quidem N[ost]rae erga Ipsos exhibitae Gratiae et Clementiae, ac Liberalitatis Testimonium, veraeq[ue] et indubitatae Nobilitatis Signum, haec Arma seu Nobilitatis Insignia; Scutum videlicet militare erectum, in quatuor areas divisum, quarum prima, et quarta cerulea, solo prasino basim scuti occupante exhibet, prima quidem Solem orientem praecedente phosporo, seu stella matutina, nubibus rubescentibus eandem comitantibus, quarta autem itidem solem, sed occumbentem, nubibus aequae rubescentibus comitatum, hespero seu stella vespertina sequente; in secunda vero et in tertia area cocco tincta, et quidem in secunda de sinistro latere è nubibus emergens Brachium cataphractura armatum, vola lanceam malleo, et Securi instructam, ac serpente naturali coronato, ramum lauri ore cuspidem lanceae ambientem tenente circumflexam perpendiculariter elevans, in quarta denique super solo prasino Gladio in eodem ac pari pistolae jacentibus Tentorium explicatum candidum, volante à supra versus dextram Columba aequae candida, rostro ramum olivae gestante, cernuntur, Scutum denique insitum seu pectorale aureum anchoris nigris decussatim dispositis ornatur. Scuto incumbit Galea tornearia, coronata, clatrataque, seu aperta, situ pro more ad dextram obliquo, Nobilibus concedi solita, in apice aquila nigra, alis et cauda expansis, cruribus, et armis distentis, dextris quidem frameam, sinistris vero hastam scutarium tenente, in pectore vero scutulo rotundo aureo, cui caput Medusae inscriptum

est, onerata, fastigiata. Lacininiis hinc aureis, et ceruleis, illinc vero argenteis, et rubris Scuti latera decenter, ac venuste exornantibus. Quemadmodum haec omnia in principio seu capite praesentium Litterarum Nostrarum pictoris edocta manu, propriisq[ue] ac genuinis suis coloribus clarius depicta, lucidius ob oculos intuen posita esse conspicerentur, Eisdem PETRO, DEMETRIO, GABRIELI, JOANNI et MICHAELI, ac per Eos Haeredibus et Posteris suis utriusque sexûs universis Dei Benedictione in futurum legitime nascituris danda duximus, et conferenda, decernentes, et ex Nostra scientia, animoque deliberato concedentes, ut Ipsi à modo imposterum futuris, et perpetuis semper temporibus eadem Arma, seu Nobilitatis Insignia more aliorum verorum, antiquorum, et indubitatorum praefati Regni Nostri Hungariae, Partiumque eidem adnexarum Nobilium sub iisdem Juribus, Praerogativis, Indultis, Libertatibus, et Immunitatibus, quibus iidem de Jure, vel antiqua Consuetudine usi sunt, et gavisi, utunturque, et gaudent, ubiq[ue] in Praeliis, Certaminibus, Pugnis, Hastiludiis, Torneamentis, Monomachiis, ac aliis omnibus, et singulis, ac quibusvis Nobilitaribus, et Militaribus Exercitiis, necn[os] Sigiliis, Velis, Cortinis, Aulais, Annulis, Vexiliis, Clypeis, Tentoriis, Domibus, et Sepulturis, generaliter vero in quarumlibet Rerum, et Expeditionum generibus, sub merae, verae, sincerae, vetustae, ac indubitatae Nobilitatis Titulo, quo Eos ab omnibus cujuscunq[ue] Statûs, Gradûs, Dignitatis, Honoris, et Praeeminentiae Hominibus insignitos, et ornatos, dici, nominari, haberi, et reputati volumus, et mandamus, ferre, gestare, ac illis in aevum uti, frui, et gaudere possint, ac valeant, Haeraedesq[ue] et Posteriores utriusque sexûs universi valeant atq[ue] possint; Imo nobilitamus, damus, conferimus, et concedimus praesentium per vigorem. In cujus Rei Memoriam, Firmitatemque perpetuam praesentes Litteras Nostras Privilegiales secreto Sigillo Nostro, quo ut Rex Hungariae Apostolicus utimur impendenti communitas Iisdem PETRO, DEMETRIO, GABRIELI, JOANNI, et MICHAELI omnibus POPOVICS alias MOTSONYI ac per Eos Haeredibus, et Posteris suis utriusque sexûs universis Dei Benedictione in futurum legitime nascituris gratiose dandas duximus, et concedendas.

Datum per manus Fidelis Nostri Nobis sincere dilecti Spectabilis, ac Magnifici Comitis Caroli Pálffy ab Erdöd, Perpetui in Vöröskeö, Aurei Velleris, ac una Insignis Ordinis S[an]cti Stephani Regis Apostolici Magnae Crucis Equitis, Comitis Posoniensis, et Co[mita]ttus Nominis ejusd[em] Perpetui, ac Supremi Comitis, Arcisq[ue] Nostrae Regiae Posoniensis Haereditarii aegque ac Supremi Capitanei, Camerarii, Consiliarii Nostri Actualis Statûs Intimi Curiae Nostrae Regiae per Hungariam Magistri, nec non per idem Regnum Nostrum Hungariae Aulae Nostrae, prout et dicti Ordinis S[an]cti Stephani Cancellarii in Archiducali Civitate N[ost]ra Vienna Austriae die prima Mensis Junii, Anno Domini millesimo septingentesimo nonagesimo octavo, Regnor[um] Nostror[um] Romani sexton, Hungariae vero Bohemiae, et reliquor Anno septimo. Reverendisimis, Illustrissimis, Reverendis item ac Venerabilibus in Christo Patribus Domino Josepho è Comitibus de Batthyán Perpetuo in Németh-Ujvár S[acri] Romanae Eccle[si]ae Cardinale, ac S[acri] R[omani] I[mperii] Principe Strigoniensis et altero Comite Ladislao Kollonich de Kollegrad Colocen[sis] et Bacsien[sis] canonice unitarum Metropolitanar[um] Eccle[si]ar[um] Archiepiscopis; Comite Carolo Eszterházy de Galantha Agrien[sis], Andrea Bacsinsky G[raeci] R[itus] C[atholicorum] Munkacsien[is], Matheo Fran[cisco] Kerticza Bosnen[sis] seu Diakovar[ensis], et Syrmien[sis], Josepho Bajzáth Veszprimien[is], Joanne Szily Sabariensis, Emerico Kristovics Csanadiensis, Antonio L[ibero] Barone Andrásy de Szent-Király et Kraszna Horka Rosnavien[sis], Comite Ignatio de Batthyán Perpetuo in Németh-Ujvár Transylvaniensis, Comite Paulo Eszterházy de Galantha Quinq[ue] Ecclesien[is], Maximiliano Verhovacz Zagrabien[sis], Josepho Fengler Jaurinensis, Francisco Xaverio

Fuchs Nittriensis, Joanne Darabant G[raeci] Ritûs Catholicor[um] Magno-Varadien[sis] Joanne Jessich Segniensis, et Modrusien[sis], seu Corbavien[sis] Nicolao Milasin Albaregalensis Sylvestro Bubanovics Graeci Ritûs Catholicorum Crisiensis (Sedibus Neosoliensi, magno-varadiensi, et Vacziensi vacantibus) Josepho Pierer de Hodos consecrato Tinniniensis, Nicolao Konde de Poka-Telek consecrato Belgradensis et Samandriensis, Comite Sigismundo Keglevics de Buzin electo Makariensis, Ecclesiarum Eppis[copis] Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Serenissimo item Archiduce Austriae Domino Josepho Regni Nostri Hungariae palatino, et Locumtenente Nostro Regio, nec non Spectabilibus ac magnificis Petro Végh Judice Curiae Nostrae Regiae, Comite Joanne Erdödy de Monyorókerék Regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Bano, Francisco Szent-Iványi de Eadem Tavernicorum, Comite Leopoldo Pálffy ab Erdöd Janitor, antelato Comite Carolo Pálffy ab Erdöd Curiae, Comite Fran[cis]co Zichy de Vásonkeo Pincernar[um], Comite Josepho Georgio de Batthyán Perpetuo in Némethujvár Dapiferor[um], Comite Josepho Keglevich de Buyin Agayonum, Comite Josepho Csaky de Keresztsegh Cubicularior[um] Nostror[um] Regalium per Hungar[iam] Magistris (Capitaneatu Nobilis Turmae Nostrae Praetorae Hungar[icae], vacante) ac praelibato Co[mi]te Carolo Pálffy ab Erdöd Comite Poson[iensi], caeterisque quam plurimis saepepatis Regni Nostri Hungariae Co[mi]tibus tenentibus et Honores.

Franciscus m[anu] p[ro]p[ri]a

Comes Carolus Pálffy <m.p.>

Alexius Névery <m.p.>

***

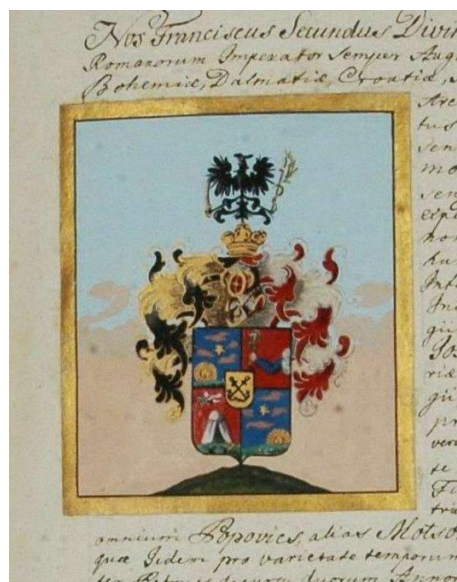
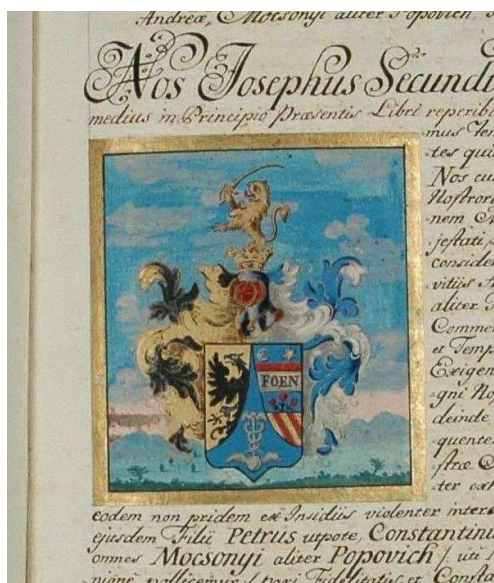
Armales pro Fratribus Popovics

*Protocollat[??] in Libro Regio 1a Classis Sub N[um]ero 59 Pag[ina] 625, et Seqq
quod testatum redditurper Registratura Adjunctum
Ludovicum de Jassvitz <m.p.>*

*Anno 1798 Die 12a Septembris sub Generali Congregatione I[n] Co[mi]t[at]uum Pest, Pilis, ex (?) Solo....., unitorum Pestini ..... Praesentes Benignae Literae Armales privilegiale, super collāta per modo gloriosa regnantem Suam Majestatem C[ae]sar[is] Regiam Fratribus Petro Demetrio, Gabrieli, Ioanni, et Michaeli omnibus Popovics, alias Motsonyi Nobilitate, Solenniter, et nemine contradicente publicata sunt, earumq[ue] vigore ..... scripti Impetrantes pro veris Regni Hungariae, eidemq[ue] annexarum provinciarum Nobilibus agniti caeteri (?) Dominorum nobelium ..... I[n] Co[mi]t[at]uum adscripti in qua ..... improtocolati ex.....
Ex..... per Ladisl[ai] Szentkirályi
antelator (?) I[n] Co[mi]t[at]uum .....*

Figura 1. Portretul fotografic al lui Andrei Mocioni – după dr. Teodor Botiș, *Monografia familiei Mocioni*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1939, fig. 11.

Figurile 2-3. Stemele conferite prin diplomele imperiale din 28 februarie 1783, respectiv 1 iunie 1798 – miniaturi din *Cărțile Regale*, nr. 52, respectiv 59 (<http://hungaricana.hu/en/>, pagină consultată în data de 25 mai 2016).

Figura 4. Diploma imperială din 1 iunie 1798 – imagine din cadrul expoziției „Mărturii sigilare”, Muzeul Municipiului București, iulie-august 2006 (fotografia autorului).

Figura 5. Blazonul conferit familiei Mocioni, prin diploma imperială din 1 iunie 1798 (detaliu).

Figura 6. Compoziție heraldică, înfățișând stema Regatului Ungariei înconjurată de însemnele mai multor teritorii – ulei pe pânză de la Muzeul Național Maghiar de la Budapesta, cca. 1670 (fotografie de Lucian-Valeriu Lefter).

Figura 7. Stema conferită, prin diploma imperială din 18 noiembrie 1790, medicului ieșean Matei Philadelphi – Biblioteca Academiei Române, Manuscrise, P. 570 (versiune online la adresa: <http://www.biblacad.ro/catonline.html>, pagină consultată în data de 25 aprilie 2016).

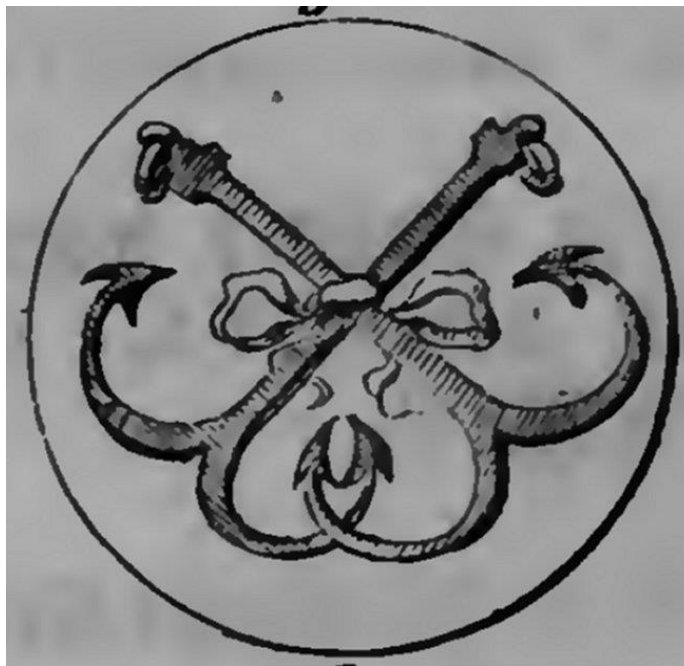

Figura 8. Emblema reprezentând două ancore încrucișate – după Daniel de La Feuille, *Devises et emblèmes Anciennes & Modernes...*, Augspurg, 1699, p. 13, fig. 6.

Figura 9. Impresiunea sigilară imperială (lat. *secretum majus*) pentru Regatul Ungariei – după Otto Posse, *Die Sieger der deutschen Kaiser und Könige...*, V. Band, *Das Siegelwesen...*, Verlag der Wilhelm und Bertha v. Baensch Stiftung, Dresden, 1913, pl. 56, fig. 2.

Figura 10. Diploma imperială din 1 iunie 1798 – f. 1^v și f. 2^r (miniatura heraldică și începutul intitulăției emitentului).

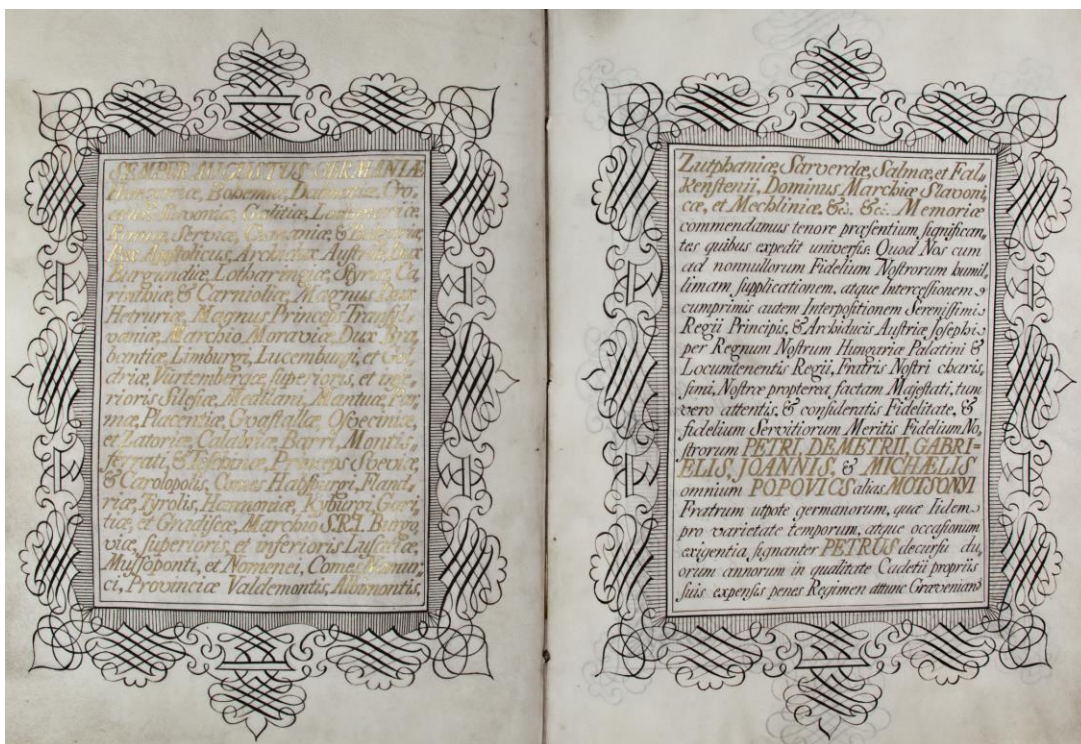

Figura 11. Diploma imperială din 1 iunie 1798 – f. 2^v și f. 3^r.

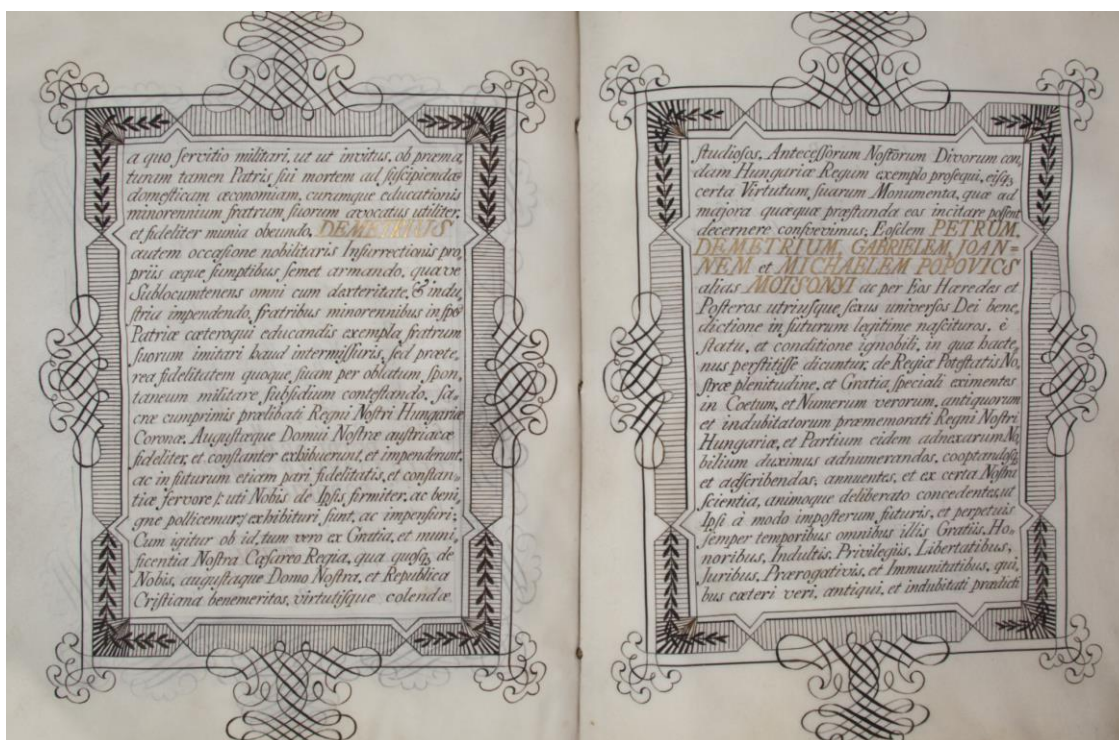

Figura 12. Diploma imperială din 1 iunie 1798 – f. 3^v și f. 4^r.

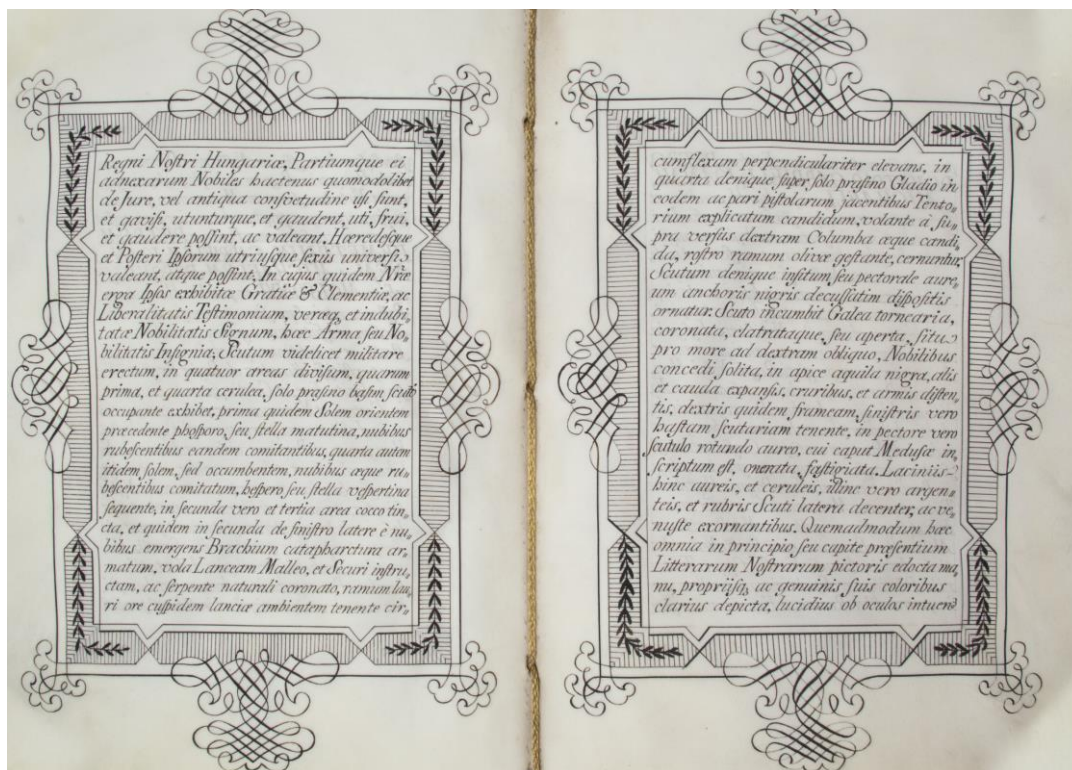

Figura 13. Diploma imperială din 1 iunie 1798 – f. 4^v și f. 5^r.

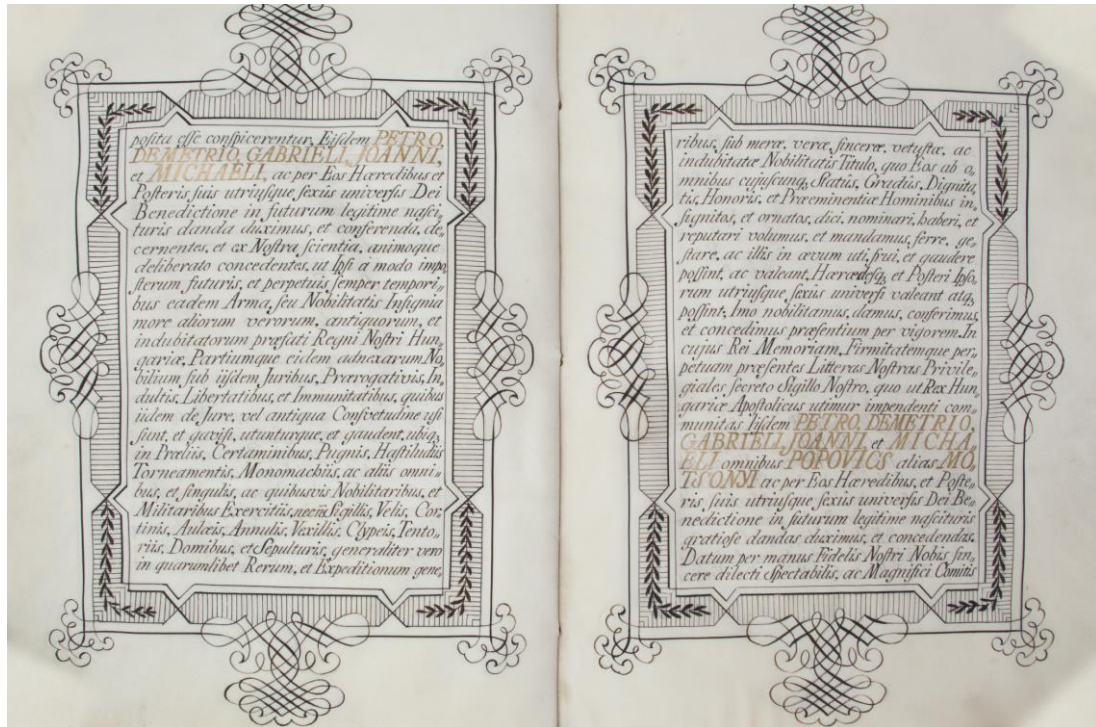

Figura 14. Diploma imperială din 1 iunie 1798 – f. 5^v și f. 6^r.

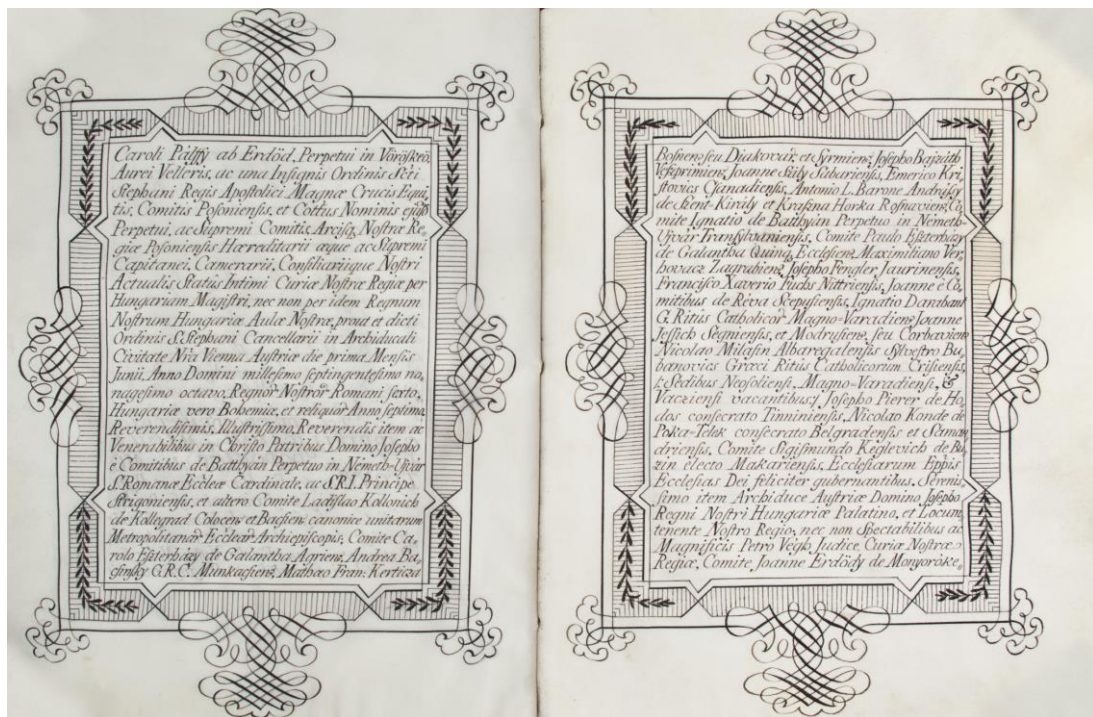

Figura 15. Diploma imperială din 1 iunie 1798 – f. 6^v și f. 7^r.

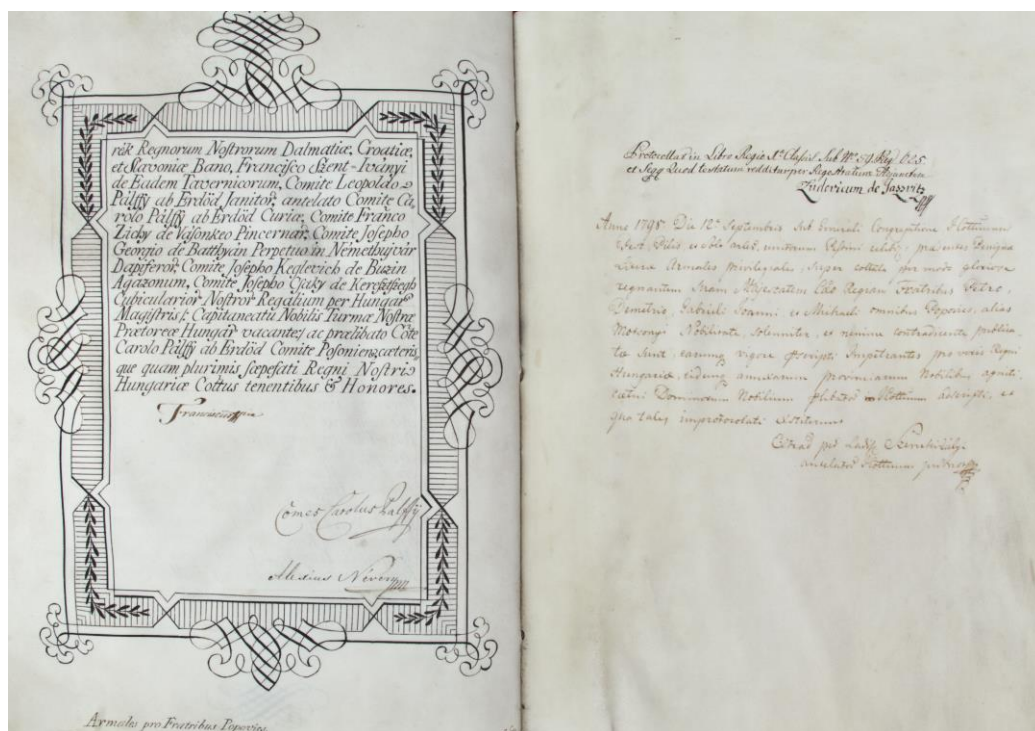

Figura 16. Diploma imperială din 1 iunie 1798 – f. 7^v (autograful emitentului) și f. 8^r (nota tergală).

Figura 17. Pecetea atașată diplomei imperiale din 1 iunie 1798.

Tudor-Radu TIRON

Comisia Națională de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române